

A járvány nyertesei leszünk

A Jókai teremtő ereje: tanárból Tanár, diákból Diák lesz nálunk

A posztmodern pedagógia lényege, hogy semmi sem fekete vagy fehér. Minden kérdést alaposan körül kell járni, részleteiben kell megvizsgálni. Természetesen mindennek immanens és szükségszerű alapját képezi a tény, hogy tudnunk kell kérdezni. Az előnyök és hátrányok analizálása során konstruált kulcs nyit utat számunkra a következő kérdés irányába. Mert a posztmodern korában soha nem kapunk végleges és lezárt választ. S erre a folyamatra posztmodern gyermekeinket posztmodern pedagógusainak kell felkészíteniük. Én posztmodern tanárnak vallom magamat, aki egy posztmodern iskolában éli meg hivatását, de visszacsatolok a felületre: nincs fekete és fehér. Mégis bízom abban, hogy tézisként állíthatom a következő hipotézist: a Budapest XIV. Kerületi Jókai Mór Általános Iskolában adekvátan működik a posztmodern pedagógia tanulás- és gyermekközpontú rendszere.

Tradíció és innováció

Az intézmény vezetése különleges hangsúlyt fektet a hagyományos értékörzés keretrendszerében manifesztálódó innovációs eljárások alkalmazására. Ezzel könnyedén azonosulok, mert pedagógus hivatásom alaptermészete is ilyen. Hét évvel ezelőtt érkeztem a Jókai. Pályakezdőként fontos volt, hogy a szakma alapjait elsajátítsam. Elképzelésem, tervem temérdek volt, elméleti tudásom magában hordozta az innovációs törekvéseimet, csak épp gyakorlati tapasztalattal nem rendelkezttem... Akkor nem értettem, ma már látom, hogy alap nélkül minden ház összedől. De a „jókais rendszer” lényege, hogy felkarolja a pályakezdőket. Lehetőségem volt a kollégáknál órát látogatni, hospitálási naplót vezetni, majd a megbeszéléseken a tapasztalatokat rendszerezni. Fontos volt a módszertani repertoárom bővítése, a pedagógusi attitűdöm finomítása. Szükségszerű, hogy határozott elképzelésekkel lépünk a pályára, s elengedhetetlen, hogy a tapasztalt „öregek” ezt a lángoló tüzet megfelelő keretek közé tereljék. Nekem szerencsém volt, és aki nálunk kezdi a pályát, az hivatásként élheti meg a tanári szakmát.

Ez a rendszer a mai napig funkcionál, fókuszában pedig a gyermekközpontúság áll. Hivatalos hospitálások és óraelemzések, baráti hangulatú megbeszélések és tapasztalatcserék

biztosítják a belső tudásmegosztást. Igényünk van a fejlődésre, a szakmai megújulásra. Továbbképzéseken, a Pedagógiai Napokon, vagy az önmagunk örömeire megtartott intézményen belüli workshopokon szélesítjük didaktikai horizontunkat. Jelen tanévben sajnos a járvány korlátozta a lehetőségeinket, a digitális platformokat kihasználva mégsem kellett lemondanunk az önművelés nemes igényéről. Tettük mindezt úgy, hogy fókuszban tartottuk a gyermekeink érdekeit, vagyis a tanulás folyamatának metodikai támogatását. A tantermen kívüli digitális munkarend sokakban rémképet fest, ezért én az előnyökre szeretném irányítani a figyelmet. Sokat tanulmányoztam a távoktatás alappilléreit. A tapasztalataimat először érdeklődő kollégáimmal osztottam meg, s most szeretném a kedves olvasóknak is lejegyezni lényegre törően.

Digitális nemzedék

A XXI. század kihívása, hogy felkészítsük a gyermekeinket az élethosszig tartó tanulásra. Legyen szó jelenléti, vagy tantermen kívüli munkáról, ez mindenképp a közoktatás legfontosabb alapvetése. A diákokkal meg kell értetni, hogy kész igazságo(ka)t, lezárt tudást tőlünk nem kaphatnak. Véleményt, attitűdöt, szemléletmódot, értékeket (értékrendszereket) és normákat annál inkább. Kulcsot az élethez – ez a legtöbb, amit adhatunk. Ez kicsiben a holisztikus Egész leképezése. (De Ady óta tudjuk: „Minden Egész eltörött”.) Meg kell tanulniuk önállóan eligazodni a világban, kritikusan szemlélni a környezetüket, kérdéseket feltenni, azokra a válaszokat (és a saját igazságukat) megkeresni, menedzselni önmagukat, boldogulni a saját életükben. Csak magukra számíthatnak, erre nem lehet elég korán megtanítani és felkészíteni őket. Az önálló és hatékony tanulás mindennek az alapja.

Amikor a tanteremben vagyunk, akkor sem feladatunk tanárként „észt osztani”. Fel kell kelteni a gyermekekben az igényt az önművelésre. Az intrinzik motiváció lényege, hogy a tanulás (és a tudás) önmagában jutalom. De ez csak akkor válik önműködő mechanizmussá, ha a diákok tudnak (!) tanulni. Mindennek kulcsa a tanulásmódszertan – és ha ez megvan, onnantól már mindegy, hogy a keretet a jelenléti, vagy a távoktatás adja...

Az önálló tanuláshoz vezető út első lépcsőfoka a tudatosság. Meg kell tervezni a folyamatokat: ez elengedhetetlen akkor is, ha az iskolából hazatérve pallérozzák elméjüket a nebulók, és akkor is, ha távoktatásban részt véve eleve otthon dolgozzák fel az új ismereteket. Érdeemes hosszútávon és napi szinten is tervezni. Kezdjük ez utóbbival:

1. Készítsünk napirendet (mit, mikor, hogyan)! Ezt szigorúan tartsuk is be!
2. Mérjük fel a napi tananyag mennyiségét és „nehézségét”!
3. Osszuk be az időt, és azt is kalkuláljuk be, hogy milyen időközönként tartunk pihenőt!

4. A tanulási idő alatt legyen körülöttünk csend, nyugalom (előtte mindenképp szellőztessük ki a szobát, mozogjunk kicsit – pl. egy kis helyben futás)!

5. Kezdjük a tanulást az elmélettel, majd jöhet a gyakorlat:

5.1. olvassuk el a lecke címét, gondoljuk végig, miről fog szólni a tananyag;

5.2. nézzük meg a tankönyvi szemléltetést, majd olvassuk el a lecke szövegét;

5.3. próbáljuk meg értelmezni a látottakat (ebben a szakaszos olvasás is segíthet);

5.4. emeljük ki a lényegét (kulcsszók aláhúzása, tételmondatok kijelölése);

5.4. írjunk vázlatot (hagyományos vagy grafikus – én jobban szeretem ez utóbbit, pl. gondolattérkép formájában, segít az értelmezésben);

5.5. a vázlat segítségével mondjuk fel a leckét (pl. nagytestvérnek, szülőnek, vagy akár valamelyik az osztálytársunknak – kifejezetten ajánlani tudom, hogy éljünk a kollaboráció lehetőségeivel, számtalan digitális platform a rendelkezésünkre áll);

5.6. oldjuk meg a gyakorlati és/vagy interaktív feladatokat!

Érdeemes végiggondolni a tematikus egységek végén (nem csak a távoktatás során hasznos), hogy mit tanultunk, mi az, amit már tudunk, mi ment nehezen, mi ment könnyen, mi okozott számunkra örömet mi az, amit még gyakorolni kell (tanulási napló – mely a személyiségfejlődésre is jótékony hatást gyakorol)!

Ezzel el is érkeztünk a hosszútávú tervezéshez. Ebben a pedagógusoknak központi szerepe van: mind a jelenléti, mind a távoktatás során hangsúlyozni kell a távlati célokat. A gyermekeknek ismerniük kell az utat, hogy honnan hova kell eljutniuk (sokszor bizony önállóan). A tanév kezdetén lefektetjük a szabályokat, megrajzoljuk az „útvonalat”, szabályos időközönként pedig ránézünk e térképre, hogy pillanatnyilag hol tartunk (honnan jöttünk, s még mennyi van vissza). Ez a távoktatásban különösen fontos: éles határokat húzni, konkrét útvonalat kijelölni. Így a gyermekeink is könnyebben tudnak tervezni (akár már napi szinten is), és a szülők segítő jelenlétét is adekvátan támogatni tudjuk.

A távoktatásnak (vagy e-learningnek) sornyi szakirodalma van (ennek szűk, érdeklődést felkeltő keresztmetszetét ld. a cikk végén, melyből magam is merítkeztem írás közben), de mind egyetért abban, hogy a jelenléti tanítás szokásait lehetetlen egy az egyben átültetni. Először is szeretném tisztázni, hogy a digitális oktatás és a tantermen kívüli oktatás nem ugyanaz. Digitális

oktatásnak tekintjük azt, amikor az IKT-eszközök által kínált lehetőségeket beépítjük az órai tevékenységekbe. Tantermen kívüli oktatás pedig az, amikor szó szerint iskolán kívül, vagyis otthonról tanulnak a diákok (önállóan). Ez teljesen más metodikát kíván, mint a jelenléti oktatás. Amit írtam a bekezdés elején, ismét nyomatékosítom: nem lehet a jelenléti oktatás 45 perces tanóráját „digitalizálva adaptálni”. Ennek több oka van, vizsgáljuk meg a témát közelebbről!

Az e-learning két fajtája ismert: szinkron és aszinkron. Sokan hiszik azt, hogy a szinkron képzés a következőt jelenti: a tanár élőben bejelentkezik, 45 percen keresztül magyaráz, majd szünet, és kezdődhet a következő óra. Sajnos a frontális szervezési mód és az ehhez kapcsolódó módszerek már tantermi környezetben is elavultnak bizonyulnak... Némi empátiával könnyen belátható, mekkora hibát követnénk el azzal, ha napi 6-7-8 órára monitor elé kényszerítenénk a gyerekeinket. Ráadásul csak befogadó szerepben... Tanárként is megterhelő, ha naponta 6 x 45 percet kell informatívan, az érdeklődést fenntartva kitölteni (az online térben). Bár kényelmesnek tűnhet, hisz különösebb módszertani felkészülést nem igényel, sőt, az egyszerűség képével is kecsegtet, hogy a már meglévő „klasszikus” óráinkat a kamera előtt ülve is „le lehet adni”.

Ám ez didaktikai alapon téves elképzelés. A tanároknak ki kell lépniük a komfortzónájukból, fel kell készülniük az új kihívásokra! A konstruktivista pedagógia tevékenységközpontúságát az aszinkron képzés legitímen (és adaptívan) támogatja. A távoktatásban nagyobb egységekben kell gondolkodni. Egy-egy témakört hármas tagolással célszerű feldolgozni: elméleti előkészítés (a tananyag önálló feldolgozása – szövegértési módszerek és a tanulásmódszertan keresztmetszete), gyakorlás (interaktív-digitális, „önjavító” feladatok, melyek segítik a megértést és a bevésést), számonkérés (online teszt, mely azonnali visszajelzést ad – a reflexió elengedhetetlen része a tanulási folyamatnak). Végül a már korábban említett tanulási napló holisztikusan kíséri végig a folyamatokat. Mindemellet motiválhatjuk a gyerekeinket játékosan is, hisz a gamifikáció a tanteremben is alkalmazható jelenség (bár óva intem a kedves olvasókat az öncélú játékosítástól, mert könnyedén az intrinzik motiváció ellensége lehet). Természetesen ebben a rendszerben megvan a helye a szinkron típusú jelenlétnak is (de semmiképp sem osztályszinten és 45 percen keresztül). Az online térben történő konzultáció azoknak a tanulóknak jelent segítséget, akik elakadnak az önálló tanulásban. Tehát ez a klasszikus értelemben vett „korrepetálás” az, amivel támogatni tudjuk a diákokat a távoktatás során. (Használhatjuk a szinkronitást a szociális kompetenciák fejlesztésére is, de a kollaboráción keresztül ezt szerintem nélkülünk sokkal hatékonyabban – és kreatívabban – megoldják a gyerekek saját hatáskörben.)

Összegezve: a távoktatás középpontjában a tanulás áll, nem a tanítás! A pedagógus tutor szerepe pedig a diákok tanulásának monitorozására és mentorálására kell, hogy szorítkozzék! Nem

könnyű megtalálni az egyensúlyt a szinkron és aszinkron képzés közt, ám sokat segít, ha a tervezés során a pedagógus nem önmagát, hanem a tanítványait helyezi előtérbe. Tapasztalatom szerint a Jókaiiban sikeresen vettük az akadályt, ennek legnagyobb nyertesei pedig a gyermekeink. Hiszem, hogy a járvány legnagyobb hátrányát sikerült az előnyére fordítanunk.

Zárásként kitérnék még arra, hogy az általánosságban elérhető keretrendszerek (Kréta DKT, Google Classroom stb.) mindegyike alkalmas a szinkrontámogatott aszinkron képzésre. A didaktikai feladatok megvalósítására jól bevált digitális felületek állnak a pedagógusok rendelkezésére. A legnépszerűbbeket célirányosan csoportba szedtem (metodikai alapon). Kívánok a böngészéshez vidámságot, a távoktatáshoz kreativitást, türelmet és jó egészséget!

- *új ismeret feldolgozása:* NKP, MozaWeb, Sulinet, Zanza.tv stb.
- *gyakorlás:* NKP, Wordwall, LearningApps, OkosDoboz stb.
- *számmonkérés és ellenőrzés:* pl. Redmenta
- *készségfejlesztés:* Musicators (ének-zene)

Irodalmi szemle

- Forgó Sándor: Az eLearning fogalma
- Kovács Ilma: Távoktatástól távoktatásig
- Lengyel Zsuzsanna Mária: E-learning – Tanulás a világhálón keresztül
- Lévai Dóra: Digitális kompetencia a pedagógiában
- Lévai Dóra: A pedagógia és a web 2.0
- Tóth Péter: Egyéni különbségek szerepe a tanulásban
- Tóth Péter: Az online tanulás vizsgálata webbányászati módszerekkel

ÍRTA: PÁL ZSOLT

(ÉNEK-MAGYAR SZAKTANÁR, STÚDIÓVEZETŐ – BP. XIV. KERÜLETI JÓKAI MÓR ÁLT. ISK.)